

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De Affectatis. Capvt XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

pe fit, concionem audientes contenta voce exclamavit. *Quartur saluarino Principes p. f. sint? & te agitata in vtramq; partē, excussoque audientium sonano. Quidni, ait, possint? si modo baptismo suscepto in cunis vagantes morian-*

De suauibus & cultis.

CAPVT XII.

*Concionato-
ris suauis
& honesti,
cultu cha-
racter.*

Verum si delectationis etiam quærun-
tur au cupia, non est longè delectendum
ad vitia præsto sunt oratores, & i ex lau-
dato genere, qui saluberrimis præceptis af-
pergant iucundum quoddam lenociniū mel-
litæ orationis. Tales autem sunt, qui appel-
lantur suaues.

Primum sunt lenissimis moribus præditi,
ingenio miti, & tractabili, natura comes, &
facundi, erga omnes quantum possunt benefi-
ci, in cōmuni hominam cōsuetudine faciles,
& prudentes, discreti, vultu ipso semper ad fe-
reantatē cōposito tranquillū, & qui verè phil-
trum habeant tantò potentius quanto ferit
dulcius. Ij cum natura propter summam inge-
nij tranquillitatem ad mansuetiores litteras
sint optimè compositi, postquam ad tam fe-
lix, & liberale solum culturæ decor accersit,
euadunt eloquentes, non quidem ex eorum
genere qui frangant pulpita, & multo sudore
vestes impluant, sed qui lenissimo tractu
semper æquabiles fluant.

Dicunt igitur rationibus bonis, speciosis, &
quæ secum illecebræ aculeos habent, non
multa solent aggerere, nō inconcinne disparia
coagmentare, non coherencia inepte diuide-
re: sed vt in delectu rerum sunt splendidi, ita
in dispositione prudentes. Verbis porro sunt
admodum terti, mites, candidi, & sine redun-
dantia copiosi, dulcibus quoq; figuris mirifice
temperati, periodorum anfractu nō vasti, sed
modica cōelusione lenes, spiritu, voce, vultu,
oculis, gestu deniq; moderati, & multum a-
mabiles: & si rem attentius consideres, vide-
bis in eoru oratione castas quasdam veneres,
& gratias non quidem violentè accersitas, sed
quæ natura propensionem consequantur
crebrius afflorescere.

Itaque ad argumeta nobilia, panegyrica-
que orationes aprissimi sunt, ad infectiones
vtriusq; controuersas quæstiones, cōgressus,

& pugnas, vbi grauius anhelare oporteat, nō
ita instituti, irascuntur tamen nonnunquam,
nam vt apes, & si multum mellis habeant, su-
um tamen in melle, & floribus retinet acule-
um: sed eam natura sint perquam benigni, si
quid durius dicant, aut stomachentur acrius,
non sunt ijs præsertim, qui homines norūt ita
terribiles, imò videntur ad tempus personam
assumpsisse, quæ non potest esse diuturna. Lō-
gè sunt feliciores in affectibus suauitatis, nā
si quid amanter dicendum, si quid mansuetè
conquerendum, si quid mitius deplorandum,
in hoc regnant, & mentem suauissimè feri-
unt. Præterea nacti sunt, vt plurimum mag-
nam rerum opulentiam, & quasi ex auro, at-
que argento supellectilem oratoriam, quò fit
vt orationem egregijs sententijs atollāt, ve-
nustent similibus, historiarum suauitate per-
fundant. Ad summum, vt eos tibi vno aspectu
subijciam, similes mihi videntur amoenissimo
flumini, purā Peneco, qui inter Ossam, & O-
lympum decurrens, collibus dextra læuæque
molliter curuis, per apparatus agrorum
delicias mollissimis flexibus obiectas labitur.
Sic illi purissimo tractu orationis per opu-
lentias eloquentiæ gēmas effluūt, & auditores
suos incredibili quadam Suada rapiunt.

Sunt enim in tractatione humani animi
perquam felices, neque existimandum est cō-
cionatoribus Catholicis rem esse semper cū
sceneratoribus, & hominibus, & ijs qui carce-
ri nautico sunt mancipati, sed occurrunt sepe
homines bene morati, magna vitæ innocen-
tia præditi, & ad satus sapientiæ excipiendos
idonei, apud quos iracundi, vehementes, cla-
mosi, austeri, non multum possint, contra sua-
ues eos melius egcolant, & cum fructu dele-
cent.

De Affectatis.

CAPVT XIII.

Simia quædam est eius virtutis affectatio,
sed longe differunt à suauibus molles, &
affectati, contra quos à nobis superiori li-
bro copiosus disputatum est. Illi magnas ha-
bēt orationis diuitias, sed honestas & solidas:
hi puerilis quoddam eruditionis choragium.
Illi quicquid habent, hoc tanquam propriam
hæreditatem possident, fluit enim à se huius
ingenio, eoquē non intemperanter culto: At hos
videas vt plurimum in aliquot recentiorum
libris

libris volutatos adumbrata leuius eloquentia & adfertitij ornamenti iuuenilius luxuriare. Illi verecundas nacti sunt gratias, & dicunt quidem suauiter, sed cum dignitate copulant suauitatem: hi sunt in ipsa affectatione sine franco verecundia impudentes. Illi dispensant elegantias, & colores, hi sine vilo delectu passim offundunt: Illud dicunt argumentis prudentibus, & splendidis: hi puerilibus, & friuolis. Illi tractum habent orationis cum vi iudicij diffusum, hi per abrupta quocumque ingenij calor tulerit rapiuntur. Illi seruant orationis decoram castimoniam: hi troporum vsu pruriunt insolentius. Illi figuras temperant, hi obliuunt. Ad suum illorum oratio videtur honesta matrona cum mundo sibi debito: horum meretricias olet pyxides, & vestem refert, quæ parum deceat pudicam.

racula quæ legerint, & audierint, in vnum fasciculum non sine fructu colligunt: aspergunt etiam aliquando narrationes ex peregrino instrumento, quæ non adeo accurate cum Chronologia consentiunt, vt Augustum Cæsarem cum Sibylla, de Christo colloquuntur, & templum Pacis ea nocte qua Christus natus est cecidisse, & Romulum de suo imperio consulentem responsum accepisse duraturum donec virgo pareret.

Hæc dico non parui quidem faciens hominum pietatem, quam omni scientiæ opulencia longe coarctat esse maiorem, verum cum in tam sagacem, & fastidiosam etate incidimus, pijs etiam concionatoribus magna prouisione opus est, vt videant quid, aut quomodo dicant, ne si quid perperam, licet sincero animo attulerint, in contemptum ministerij cedat.

De pijs, & simplicibus oratoribus.

CAPVT XIV.

De pijs grauibus.

CAPVT XIV.

Concionatores pijs & simplices.

Sunt & quidem pijs, homines anime vt plurimum mitissimæ, & candidissimæ, qui cum se totos religioni, viteque alicuius studijs addixerint, similem quoque animo afferunt orationem. Sunt autem ferme boni, creduli, & ad lachrymas faciles: non habent tam lautum, & copiosum litterarum instrumentum, quas & multi nescire maluerunt, vel si habent, non ostentant. Quærent enim non alta, docta, aut curiosa, sed humilia, pia, simplicia. Non multum curant quid textus ferat Chaldaicus, aut Missale Mozarabicum, an Symmachi versio cum Aquila consentiat, & an קקאיון kakaion apud Ionam cucurbitam, aut hederam significet. Verum tori versantur in religiosis meditationibus de præsepi, infamia, vita, morte Christi, & de venerandis quidem eius cruciatibus tractant sapientius, tum de nouissimis, morte, iudicio, purgatorio, inferis, & beatitudine cœlesti verba lubenter faciunt. Mox hominum peccata, & flagitia deplorant, ad poenitentiam reuocant, & sui similes cunctos ferè desiderant. Dicunt autem ea non quæ ex varia librorum lectione conquieserunt, sed quæ secum ipsi sunt meditati, & si simpliciores quidem fuerint, loquuntur stylo humili, tenui, inornato, & plerumq; dissoluto, valde delectantur exemplis, & omnia mi-

Aliud est genus piorum concionatorum, Concionatores pijs & graues. illud quidem habent cum primis commune, quod curiosa oderint, torique sint in pijs argumentis: verum quia multum habent cum pietate ingenij, ac doctrinæ, & si id minime videri velint, dicunt ardore quidem magno religionis, sed sententijs viuidis, motu graui, castè, prudenter, circumspectè, & si quidem ad graues secundi generis proximè accedunt. Est sane hæc pietas optimum omnium instrumentum, nam cum erudito, eloquentia, industria, & cætera humana præsidia tanquam leues stoluli decidunt, nisi de cœlo irigentur, sola pietas perpetuum obtinet cum Deo commercium, vnde & diuturnior est, & longe quam cætera fructuosior.

De doctis.

CAPVT XV.

Non est mihi mens doctos illos concionatores carere, qui suauè quoddam doctrinæ temperamentum, cum pietate, prudentia, grauitate coniungunt, viros omni ho-

Concionatoris pijs & grauis Docti character.